

1626 (2022-2023) – Nr. 1
ingediend op 13 maart 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door Koen Van den Heuvel en Kurt De Loor

over de verdeling van de middelen
uit het Gemeentefonds

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maike De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

Staf Aerts, An Moerenhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Koen Van den Heuvel, Hilâl Yalçın;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Celia Groothedde, Jeremie Vaneeckhout;

Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

1.	Toelichting door minister Bart Somers	4
2.	Toelichting door Carine Smolders	4
2.1.	Doelstellingen van de opgeleverde rapporten.....	4
2.2.	Inzichten uit de verschillende rapporten.....	5
3.	Toelichting door Wouter Van Dooren	6
3.1.	Inleiding	6
3.2.	De doelstellingen van het fonds zuiver houden	6
3.3.	De basisfinanciering in het fonds duidelijk identificeren	6
3.4.	De verdelingsfunctie in het fonds duidelijk identificeren	7
3.5.	Segmentering voor ruimtelijke parameters.....	7
3.6.	Criteria en maatstaven	7
3.7.	Nieuwe criteria	8
3.8.	Geen expliciet sturend fonds	8
3.9.	Flexibele indexering.....	8
3.10.	Blijf bij het hypothetische kostenmodel	8
3.11.	Integreer aanvullende dotaties	8
3.12.	Flexibiliteit	9
3.13.	Conclusie	9
4.	Toelichting door Vanessa Bombeek	9
4.1.	Inleiding	9
4.2.	Inzichten uit andere financieringssystemen	9
5.	Toelichting door Carine Smolders	10
6.	Toelichting door minister Bart Somers	11
7.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
7.1.	Tussenkoms van Paul Van Miert.....	11
7.2.	Tussenkoms van Koen Van den Heuvel	12
7.3.	Tussenkoms van Staf Aerts	13
7.4.	Tussenkoms van Kurt De Loor	13
7.5.	Tussenkoms van Yves Buysse.....	14
8.	Antwoorden van de genodigden	14
8.1.	Antwoorden van Carine Smolders.....	14
8.2.	Antwoorden van Wouter Van Dooren	15
8.3.	Antwoorden van Vanessa Bombeek.....	17

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering hield op 28 februari 2023 een gedachtewisseling over de verdeling van de middelen uit het Gemeentefonds. Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door:

- Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen;
- Carine Smolders, gewoon hoogleraar Economie, Universiteit Gent;
- Wouter Van Dooren, hoogleraar Bestuurskunde, Universiteit Antwerpen;
- Vanessa Bombeek, onderzoeksmedewerker vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management, Universiteit Gent.

De presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door minister Bart Somers

Minister *Bart Somers* zegt dat de aanwezige academici de opdracht kregen om na te denken over de toekomst van het Gemeentefonds. Tijdens de regeringsonderhandelingen werd de vraag opgeworpen om iets te doen aan de financiering van lokale besturen. Er is namelijk het probleem van de oplopende pensioenkost en de vraag of lokale besturen voldoende rechtvaardig worden behandeld. Maar een plan van aanpak ontbrak. Er was onvoldoende wetenschappelijk onderbouwde informatie om die oefening aan te vatten. Toen werd er aan maatwerk gedaan, onder andere via het Openruimtefonds, een speciaal Stedenfonds en een Responsabiliseringsfonds, wat voor een nog groter kluwen zorgde en de kans vergrootte op oneerlijke effecten. Daarom zette men een aantal academici aan het werk om te komen tot een aantal modellen en varianten, al zullen die niet meer worden ingevoerd tijdens deze zittingsperiode.

2. Toelichting door Carine Smolders

2.1. Doelstellingen van de opgeleverde rapporten

Carine Smolders haalt aan dat het ingediende projectvoorstel bestaat uit zes fasen. Wouter Van Dooren maakte een overzicht van de huidige principes van het Gemeentefonds en voerde een kwalitatief onderzoek naar de uitdagingen en knelpunten binnen het bestaande Gemeentefonds. Tegelijkertijd werd aan de Universiteit Gent een nulmeting gedaan. Daarin werd gekeken naar wat de huidige verdelingscriteria van het Gemeentefonds en de andere aanvullende werkingsdotaties betekenen voor het verdelende karakter van Gemeentefonds.

Ben Derudder van KU Leuven werkte een rapport uit over alternatieve criteria die bepalend zijn voor het Gemeentefonds voor bijvoorbeeld centrumfuncties, open ruimte, sociale criteria enzovoort. Dat rapport wordt vandaag niet gepresenteerd omdat het nog moet worden voorgelegd aan de stuurgroep en minister Bart Somers.

Vanessa Bombeek vergeleek het Vlaamse systeem met de verdeling van het Waalse Gemeentefonds en de systemen in Denemarken, Nederland en Frankrijk. Daarbij werd gekeken naar de context van de verdelingssystemen en naar de kerncriteria die in Vlaanderen worden gehanteerd. Het gaat dan om sociale criteria, fiscale draagkracht, centrumfuncties en open ruimte. Verder is het de bedoeling om op basis van een aantal scenario's hervormingsvoorstellen te formuleren en te becijferen. Daar is men volop mee bezig.

2.2. Inzichten uit de verschillende rapporten

Momenteel zijn er drie rapporten raadpleegbaar op de website van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing. Het eerste rapport gaat over de nulmeting. Die nulmeting heeft niet alleen betrekking op het Gemeentefonds, maar ook op alle flankerende algemene werkingsdotaties. Zowel in het verleden als tijdens de huidige zittingsperiode werden aanvullende werkingsdotaties gecreëerd. Die kunnen het gevolg zijn van structurele ingrepen in het weefsel zoals bijvoorbeeld de sectorale subsidies die werden ingekanteld.

Voor de analyses in het eerste rapport werd niet alleen naar het Gemeentefonds gekeken, maar ook naar de aanvullende subsidies en de overige resterende subsidies. Een overzicht is te vinden op slide 7 van de presentatie. Er werden drie analyses gemaakt om te kijken hoe herverdelend het Gemeentefonds was in 2020: ten eerste nam men het Gemeentefonds apart, ten tweede werd de som van het Gemeentefonds met de Eliacompensatiefonds, de dotatie voor de centrumsteden en de dotaties voor de sectorale sectoren bekeken en ten derde werd het geheel van alle algemene werkingsdotaties bekeken.

In het rapport wordt de verdeling van de middelen geanalyseerd met behulp van drie soorten indelingen van gemeenten. De eerste is de Belfiusindeling die bestaat uit zes clusters. Ten tweede is er de opdeling in negen Vlaamse regionale indicatorenclusters die grotendeels gebaseerd is op het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Ten derde werd ook een basisberekening gemaakt op basis van de vijftien referentieregio's.

In het rapport staan een aantal beschrijvende parameters zoals de algemene ginicoëfficiënt, het gemiddelde, de mediaan, de ratio tussen de maximale en de minimale uitkering per inwoner, een opsomming van de gemeenten met de hoogste en laagste dotaties per capita enzovoort. De ginicoëfficiënt vormt de kernparameter doorheen het eerste rapport. Die wordt gebruikt om de verdeling van een bepaalde statistiek weer te geven. Die varieert tussen nul en een, waarbij nul staat voor een perfect gelijke verdeling en een voor een perfect ongelijke verdeling. Die methodologische aanpak werd ook in het verleden gehanteerd, waardoor de verdeelkracht van het Gemeentefonds doorheen de tijd kan worden vergeleken. In 2013 bedroeg de ginicoëfficiënt 0,39.

De gemiddelde dotatie per inwoner vanuit het Gemeentefonds bedraagt 257 euro. Als de drie aanvullende fondsen worden meegeteld wordt dat 273 euro en bedraagt 357 euro als alle algemene werkingsdotaties worden meegenomen. Bij de indeling van gemeenten in de Belfiusclusters valt het op dat de grootste bedragen gaan naar de cluster van de grote en regionale steden. Dat komt door de wijze waarop het Gemeentefonds is geconcipieerd. Het Gemeentefonds moet naast een basisfinanciering ook externaliteiten dekken. Dat gaat onder andere over de centrumfuncties van bepaalde gemeenten waarvan wordt gebruikgemaakt door inwoners van omliggende gemeenten. Verder is er een parameter voor fiscale draagkracht. Het Gemeentefonds compenseert het gegeven dat bepaalde gemeenten niet zo'n rijke inwoners hebben of dat de onroerende voorheffing door het kadastraal inkomen niet veel genereert. Ook is de indeling volgens de Vlaamse Regionale Indicatorenclusters (VRIND) opgenomen. Hierbij worden de centrumsteden apart vermeld naast de steden Antwerpen en Gent, waardoor het verschil tussen de centrumsteden en de overige steden veel kleiner wordt. Slide 16 van de presentatie geeft een beeld van de verschillende dotaties per referentieregio.

In 2013 bedroeg de ginicoëfficiënt voor het Gemeentefonds 0,39. Dat cijfer blijft quasi constant doorheen de tijd. Nu bedraagt dat 0,40. Als de drie aanvullende fondsen er worden bijgerekend, dan blijft de verdeling gelijk. Maar de ginicoëfficiënt daalt naar 0,36 als alle andere algemene fondsen worden meegerekend. De

verdeling wordt dus gelijk. Dat is een interessante vaststelling om mee te nemen in de oefening over de verrommeling van de dotaties. De ginicoëfficiënten per VRIND-cluster zijn heel laag en zitten allemaal onder de 16 procent. Dat betekent dat er binnen een cluster van gemeenten geen groot verschil zit op de dotaties tussen gelijkaardige gemeenten en dit voor het Gemeentefonds uitgebreid met de andere dotaties met een algemeen karakter. Er zijn echter wel grote verschillen tussen de VRIND-clusters. Dat is ook de verwachting met betrekking tot zo'n fonds. Dat moet rekening houden met verschillende uitgangspunten tussen gemeenten, waardoor gemeenten die redelijk op elkaar lijken er op dezelfde manier aanspraak op kunnen maken.

Er werd ook gekeken naar het effect van het aantal inwoners. Er wordt vaak gezegd dat de middelen naar de grote en regionale steden gaan en dat steden meer middelen uit het Gemeentefonds krijgen als ze sneller groeien. Uit economische analyses blijkt dat er geen relatie is tussen het aantal inwoners en het bedrag dat men ontvangt uit het Gemeentefonds. Dat betekent evenwel niet dat de criteria niet afhangen van de profielen van de inwoners. De variatie in het bedrag per capita wordt voor alle criteria met uitzondering van het openruimte criterium in sterke mate verklaard door het aantal inwoners. Denk daarbij aan de sociale maatstaven en de fiscale draagkracht. Grote gemeenten tellen meer mensen met een leefloon en de fiscale draagkracht is er lager. Alleen het openruimte criterium correleert niet met het aantal inwoners. Doorheen de tijd deinen de veranderingen in het Gemeentefonds snel uit, wat zorgt voor een zekere stabiliteit. Wanneer de middelen theoretisch gelijk zouden worden verdeeld over alle gemeenten zonder rekening te houden met verschillen in draagkracht en behoeften, dan zou dat neerkomen op 417,50 euro per inwoner. Daarvoor zou een herverdeling nodig zijn van groot- en centrumsteden naar het Vlaams strategisch gebied rond Brussel en naar de grootstedelijke rand.

3. Toelichting door Wouter Van Dooren

3.1. Inleiding

Wouter Van Dooren gaat dieper in op het deelrapport over de analyse van de beleidsprincipes. Daarbij wordt de architectuur van het Gemeentefonds onder de loep genomen. Daarvoor werd aan literatuurstudie gedaan, werden focusgroepen georganiseerd en werd naar het buitenland gekeken. De lessen die vandaag worden toegelicht zijn de conclusies van de onderzoekers. In totaal haalt de spreker elf conclusies aan.

3.2. De doelstellingen van het fonds zuiver houden

Het Gemeentefonds heeft drie doelstellingen. Ten eerste is er de verticale verdeling, namelijk de basisfinanciering. Dat zijn middelen die Vlaanderen aan lokale besturen geeft om hun werking mogelijk te maken. Ten tweede is er de horizontale verdeling tussen gemeenten, waarbij het de bedoeling is om gemeenten gelijk aan de start te krijgen. Ten derde is er de versterking van de lokale autonomie. De middelen zijn niet geormerkt.

3.3. De basisfinanciering in het fonds duidelijk identificeren

Een invulling geven aan wat basisfinanciering inhoudt, is niet eenvoudig. Daarbij kunnen de minimale verwachtingen ten aanzien van een gemeente worden geformuleerd, maar dan moet er eerst een consensus zijn over die minimale verwachtingen.

De basisfinanciering en de herverdeling moeten goed worden geïdentificeerd in het Gemeentefonds, wat vandaag niet het geval is. Momenteel wordt de basis-

financiering gegarandeerd door elke gemeente toegang te geven tot alle criteria van het Gemeentefonds, met uitzondering van de voorafnames. Dat is de invulling van het begrip basisfinanciering. De spreker pleit ervoor om een deel van het Gemeentefonds te voorzien voor de basisfinanciering en een deel voor de herverdeling. Er zijn een aantal opties om de basisfinanciering te ontwerpen. Er kan worden gewerkt met een vast bedrag per gemeente, per inwoner of een combinatie van beide. In Nederland krijgt elke gemeente een vast bedrag van 500.000 euro.

3.4. De verdelingsfunctie in het fonds duidelijk identificeren

De verdeling tussen de gemeenten moet worden verduidelijkt, met als doel de gemeenten gelijk aan de start te krijgen, dus te compenseren voor het gebrek aan fiscale draagkracht en de hoogte van de bestedingsdruk. Daarnaast zijn er trends die gemeenten overstijgen.

De vraag die zich opdringt is of het gaat om verdelen of herverdelen. Het Vlaamse Gemeentefonds verdeelt middelen tussen gemeenten. In andere landen wordt ook aan herverdeling gedaan. Gemeenten in Vlaanderen krijgen een deel van het Gemeentefonds van zodra ze voldoen aan een aantal criteria. In andere landen krijgt men pas toegang tot het fonds op het moment dat een problematiek sterk speelt in een gemeente. In het Waalse fonds krijgt men toegang tot de fiscale compensatie van zodra men onder het gemiddelde van het Waalse Gewest zakt voor wat betreft het fiscaal potentieel. Niet elke gemeente heeft dus toegang tot die middelen. In Denemarken gaat men nog verder en laat men rijke gemeenten betalen voor arme gemeenten. Bij het ontwerpen van een gemeentefonds kunnen die scenario's worden bekeken. Als de basisfinanciering al is opgenomen in een ander deel van het fonds, kan via de herverdeling sterker worden gestuurd.

Een fonds gaat ook over de toekomstige ontwikkelingen waar men in Vlaanderen naartoe wil. Het gaat om vragen zoals waar men open ruimte en centrumfuncties wenst te ontwikkelen. De visie op de Vlaamse samenleving stuurt dus de inrichting van het fonds en moet de basis vormen. In de jaren 90 werden bijvoorbeeld de ruimtelijke criteria geïnspireerd door het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

3.5. Segmentering voor ruimtelijke parameters

Een fonds kan op twee manieren worden verdeeld: op basis van maatstaven of het aantal inwoners binnen segmenten. Er is veel kritiek op de segmenten of voorafnames, al kunnen die een belangrijke rol spelen, vooral voor wat betreft de ruimtelijke parameters. Alles verdelen op basis van maatstaven is moeilijk. In een fonds is er nood aan een balans tussen eenvoud en validiteit. Er moeten goede maatstaven zijn die de realiteit goed meten. Zaken zoals centrumfuncties of open ruimte zijn moeilijk te meten en daarvoor zullen veel en complexe indicatoren nodig zijn, wat de jaarlijkse meting bemoeilijkt. Een oplossing is de segmenten op voorhand goed te motiveren op basis van een beleidsvisie, om ze daarna voor een lange periode vast te leggen en daarbinnen de middelen te verdelen. Zo kan een segment worden gemaakt voor grootsteden. In het buitenland zitten die vaak in aparte categorieën. Of een segment over open ruimte, om daarbinnen gericht te kunnen herverdelen.

3.6. Criteria en maatstaven

Voor de segmentering zijn objectieve criteria nodig. In de focusgroepen was er discussie over de maatstaven voor centrumfuncties en open ruimte, maar die zijn te integreren in een goede segmentering met een ruimtelijke rol van die gemeenten in Vlaanderen.

Minder discussie was er over fiscale draagkracht. Er was de vraag of lokale belastingen moeten worden opgenomen in die fiscale draagkracht. Sommige gemeenten hebben een sterke fiscale draagkracht. Ook werd gevraagd of er meer nadruk moet worden gelegd op de zwakke opcentiemen op onroerende voorheffingen en of de penalisatie van een gemeente past binnen de doelstelling van het fonds. De sociale maatstaven stonden amper ter discussie. Die worden dus meer aanvaard.

Bij het stellen van de vraag of er nieuwe criteria moeten komen zoals bijvoorbeeld duurzaamheid, merkte de spreker veel koudwatervrees. Nochtans bieden zich al nieuwe vraagstukken aan zoals bijvoorbeeld de verdroging.

3.7. Nieuwe criteria

Nieuwe criteria kunnen worden ingevoerd, maar het moet gaan om een grote en langdurige uitdaging voor de lokale besturen, er moet een grote variatie bestaan in de mate waarin lokale besturen worden geconfronteerd met de uitdaging en gemeenten moeten de middelen die ze krijgen ter compensatie van de beleidsuitdaging vrij kunnen besteden. Dat leidt tot een architectuur zoals te zien is op slide 30 van de presentatie. Die bestaat uit een basisfinanciering voor alle gemeenten, ruimtelijke criteria met segmenten op basis van de visie op de rol van gemeenten, sociale criteria, fiscale draagkracht en eventuele nieuwe thema's.

3.8. Geen expliciet sturend fonds

De bestedingsvrijheid moet behouden blijven en de uitgaven mogen niet worden geoormerkt. Daarnaast moet er aandacht zijn voor de impliciete prikkels en zachte sturing die via dat fonds kunnen gebeuren. Als het aantal inwoners een criterium is, dan is er een incentive om als gemeente te groeien. Dergelijke impliciete prikkels zijn bijna onvermijdbaar.

3.9. Flexibele indexering

De 3,5 procent indexering van het Gemeentefonds was lang voldoende, maar door de inflatie is die vandaag minder royaal. Veel landen hebben een systeem waarbij het fonds wordt aangepast aan de geraamde reële groei en de inflatie, met eventueel een bijkomend percentage. Dit systeem biedt meer zekerheid en voorspelbaarheid omdat de inflatie wordt gecorrigeerd, maar zorgt ook voor interbestuurlijke solidariteit want bij een lage inflatie worden de gevolgen gedeeld.

In vergelijking met andere landen is het Vlaamse Gemeentefonds royaal. Door besparingen is het Franse fonds gedaald en in Nederland volgt het fonds de Rijksuitgaven.

3.10. Blijf bij het hypothetische kostenmodel

Vandaag wordt gewerkt met een hypothetisch kostenmodel waarbij ervan wordt uitgegaan dat een indicator een indicatie geeft van de kosten van een gemeente. De spreker pleit om dit model te behouden. Als naar de werkelijke uitgaven van gemeenten wordt gekeken, dan komt men tot een systeem waarbij impliciet wordt geoormerkt en krijgen gemeenten een incentive om in een bepaalde kostencategorie geld uit te geven.

3.11. Integreer aanvullende dotaties

Het is belangrijk dat de aanvullende dotaties worden geïntegreerd, maar dat kan pas op het moment dat de basisfinanciering in het Gemeentefonds goed werkt. Als de extra categorieën worden ingekanteld, maar daardoor de doelstellingen verwateren, dan wordt dat moeilijk. Waar de link tussen de compensatie en de kosten-

drijver verdwenen is, kan dat mits de hoofddotatie goed werkt. De inkanteling van de sectorfondsen zal eenvoudiger verlopen dan de inkanteling van de provinciale instellingen, want die laatsten zijn al door een aantal steden overgenomen.

3.12. Flexibiliteit

De grote thema's zoals centrumfuncties, sociale criteria en fiscale draagkracht vormen grote uitdagingen, waardoor het nuttig kan zijn om de maatstaven frequenter te evalueren. Vandaag wordt gewerkt in schokken waarbij plotseling een grote evaluatie wordt gemaakt van een fonds. Er kan worden overgestapt op een rollend evaluatiesysteem. Zo blijft het Gemeentefonds meer up-to-date en zijn er minder grote overgangperiodes tussen fondsen.

3.13. Conclusie

Het kaderen in een visie van de ruimtelijke ontwikkeling in Vlaanderen is van belang. Naast de denkoefening over het Gemeentefonds, moet ook worden nagedacht over de bestuurlijke discussies over fusies, referentieregio's, regiovorming, provincies enzovoort. Eerst moeten die discussies worden uitgeklaard vooraleer wordt gepraat over de financiering. Het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing werkt aan een visienota over de bestuurlijke architectuur van Vlaanderen.

4. Toelichting door Vanessa Bombeeck

4.1. Inleiding

Vanessa Bombeeck licht het deelrapport over de inzichten uit andere financierings-systemen toe. Daarbij wordt gekeken naar hoe andere landen omgaan met stabiliteit, eenvoud, segmentering enzovoort.

4.2. Inzichten uit andere financieringssystemen

Ten eerste stelt de spreker vast dat de variatie in financieringssystemen groot is. Er werd gekeken naar de kerncriteria van de financieringssystemen in Denemarken, Frankrijk, Nederland en Wallonië. Daarbij werd rekening gehouden met de vaststelling dat een algemene financiering niet kan worden losgezien van de context en de doelstelling van de financiering.

Wat betreft de schaal telt de meerderheid van de besturen in Frankrijk minder dan vijfhonderd inwoners. In Denemarken ligt het gemiddelde inwonersaantal op 50.000. In Denemarken en Nederland zijn de bevoegdheden sterk gedecentraliseerd. In Denemarken hebben lokale besturen duidelijk gedefinieerde bevoegdheden zoals Welzijn, Onderwijs enzovoort. Frankrijk kent dan weer een sterk gecentraliseerd systeem. Verder maakt Nederland al jaren stapsgewijs een fusieproces door. Denemarken voerde in 2007 een lokale staatshervorming door. Op zeer korte termijn werd daar een fusiebeweging gemaakt waarbij gemeenten minimaal 20.000 inwoners moesten tellen. Daarbij kwam die decentralisatie met duidelijk gedefinieerde bevoegdheden gekoppeld aan een nieuw financieringssysteem.

Ook de uitgaven en ontvangsten van de lokale besturen werden bekeken. Daaruit blijkt opnieuw de enorme variatie. In Nederland hebben de lokale besturen weinig eigen ontvangsten en zijn ze sterk afhankelijk van een gemeentefonds. 71 procent van de ontvangsten van Deense lokale besturen bestaat uit eigen ontvangsten, voornamelijk uit de personenbelasting. Maar dat betekent niet automatisch dat zij een hoge mate van belastingsautonomie hebben. Jaarlijks wordt geschat welke uitgaven zij kunnen dekken met hun eigen inkomsten en dat wordt in een akkoord gegoten.

In het Vlaamse Gemeentefonds zijn enkele componenten sterk aanwezig zoals centrumfuncties, fiscale draagkracht, open ruimte, sociale aspecten en de eventuele verschillen in het omgaan met grootsteden en gemeenten. Dit werd vergeleken met de andere systemen. In Frankrijk wordt een basisfinanciering gehanteerd met daarnaast verschillende componenten waaronder centrumfuncties. Daarbij wordt gestreefd naar het behoud van de centrumfuncties bij kleine gemeenten. De fiscale draagkracht wordt doorheen verschillende componenten transversaal gebruikt. Het gaat om een zeer complex systeem dat de laatste jaren werd hervormd. In Wallonië werd in 2008 een hervorming doorgevoerd met als focus de zaken te objectiveren, weg van de voorafnames en met een heel lange overgangperiode waarbij de nieuwe criteria in 2028 volledig van kracht zullen zijn. Er werd expliciet gekozen om geen sociale kenmerken op te nemen in het systeem. Centrumfuncties hebben het grootste gewicht en zijn toegankelijk voor alle gemeenten. Daarbij spelen vooral de externe effecten via inwonersaantallen. Fiscale draagkracht en open ruimte zijn pas toegankelijk als men onder het regionale gemiddelde uitkomt. In Denemarken werd een lokale staathervorming doorgevoerd waarbij centrumfuncties geen criterium meer waren omdat er vanaf dan alleen maar grote gemeenten overbleven. Open ruimte speelt niet, tenzij in specifieke dotaties naar bijvoorbeeld kleine eilanden. Fiscale draagkracht en sociale kenmerken vormen de basis voor de financiering. Daarbij wordt gekeken naar de leeftijds piramide en de socio-economische criteria die almaar zwaarder doorwegen in de verevening. Nederland heeft een complex systeem met veel maatstaven. Momenteel loopt er een hervormingsproces waarbij de focus wordt gelegd op de vereenvoudiging van bijvoorbeeld de invulling van centrumfuncties. Ook de koppeling aan de Rijksuitgaven wordt deels losgelaten omdat dit het systeem onvoorspelbaar maakt. Sommige steden genieten er een voorafname, maar dat staat ter discussie.

De verschillende financieringssystemen kunnen worden getoetst aan bepaalde criteria zoals de verdelende rechtvaardigheid. Daarbij wordt gekeken of men verdeelt op basis van kosten of kenmerken en in welke mate er kan worden gestuurd. Zo worden gemeenten in Wallonië gestimuleerd om voor voldoende eigen inkomsten te zorgen. Op het vlak van stabiliteit kent Denemarken een heel stabiel systeem. Men heeft er een open-endfinanciering met een jaarlijks akkoord. In Nederland probeert men dat te remediëren. Ook de indexering verschilt sterk onderling. In Frankrijk is er sinds enkele jaren een stagnatie.

Concluderend kan worden gesteld dat de centrumfuncties en de fiscale draagkracht als componenten overall aanwezig zijn, maar met een grote variatie in maatstaven voor het meten. Open ruimte is vaak beperkt aanwezig en socio-economische kenmerken hangen af van de doelstellingen van het financieringssysteem. Vlaanderen heeft een relatief eenvoudig financieringssysteem dat stabiel is doordat er wordt gewerkt met een vaste indexering. Tegelijk is het dynamisch want het volgt de maatschappelijke evoluties. Doordat er wordt gewerkt met heldere criteria is er een grote voorspelbaarheid. Maar er moet altijd rekening worden gehouden met de onderlinge verhoudingen tussen gemeenten. Tot slot is er geen sturing mogelijk.

5. Toelichting door Carine Smolders

Carine Smolders geeft enkele beschouwingen over de verschillende deelrapporten. Doorheen het onderzoek werd duidelijk dat er een consensus is over het feit dat het Gemeentefonds voorspelbaar moet blijven en een vrije besteedbaarheid moet blijven garanderen. Er moet worden gestreefd naar een eenvoudig systeem en de indexering moet behouden blijven. Daarin wil men verder gaan dan de 3,5 procent vaste indexering en vraagt men een aanpassing aan de inflatie of de reële groei.

Verder blijken de voorafnames een belangrijke issue te zijn. Het is voor veel gemeenten onduidelijk waarom bepaalde steden of gemeenten via die voorafnames

een bepaald vast budget krijgen en waarop dat is gebaseerd. Enkele jaren geleden zijn daarover ook juridische geschillen aanhangig gemaakt. Toch is het huidige systeem behoorlijk herverdelend en eenvoudig. Doorheen de jaren werden om gegronde redenen extra dotaties gecreëerd om niet het hele systeem te moeten herzien. Al leidde dat ook tot een verrommeling die dient te worden aangepakt. Het toevoegen van een gemeente aan de groep van gemeenten die zich kunnen beroepen op voorafnames heeft een enorme impact op het bedrag dat de bestaande gemeenten uit die voorafnames ontvangen. Vanuit politiek oogpunt is het daarom gemakkelijker om een extra dotatie in het leven te roepen.

Het Gemeentefonds kan niet worden losgezien van de bestuurlijke ontwikkelingen op het vlak van schaalgrootte en decentralisatie. Er kunnen simulaties worden gedaan om aan de huidige kritieken op het Gemeentefonds tegemoet te komen. Maar er kan ook een denkoefening worden gemaakt vanuit de vraag waar de gemeenten in de toekomst voor staan. Uit veel academisch onderzoek blijkt dat kleine gemeenten vaak kwetsbaar zijn en problemen hebben om in een kwaliteitsvolle dienstverlening te voorzien. Tegelijk komen er grote uitdagingen af op de gemeenten zoals bijvoorbeeld klimaatadaptatie en ICT-fraude. Dat zijn elementen waarmee rekening moet worden gehouden in de simulaties. Daarom is de sturing naar een grotere schaal wenselijk.

6. Toelichting door minister Bart Somers

Minister *Bart Somers* wijst erop dat dit waardevol voorbereidend werk is voor een volgende Vlaamse Regering. Binnen dezelfde enveloppe van het Gemeentefonds meer middelen geven aan kleine gemeenten zonder middelen af te nemen van grote steden is onmogelijk. Vanuit de idee dat er geen verliezers mogen zijn, zou kunnen worden gevraagd hoeveel middelen elke gemeente wil. Maar die piste zou veel geld kosten en het is maar de vraag of die middelen voorhanden zijn.

Er is slechts een manier om dit op te lossen, namelijk door enkele zaken te combineren. Er is een grondige decentraliseringsoefening nodig waarbij bevoegdheden en middelen worden doorgegeven aan de lokale besturen. Daarnaast moet worden gekeken of er een bestuurslaag kan worden afgeschaft. De minister is ervan overtuigd dat het provinciale niveau hiervoor in aanmerking komt. De middelen die daardoor vrijkomen, kunnen worden ingekanteld. Ten slotte moet dit worden gecombineerd met een schaalvergroting. Deze oefening zal leiden tot mooie resultaten zonder winnaars of verliezers, sterkere lokale besturen met meer middelen en bevoegdheden georganiseerd op een nieuwe, moderne en toekomstgerichte wijze. De cruciale vraag is welke sturende elementen worden verwerkt in het Gemeentefonds. De aangereikte modellen moeten alle politieke partijen in staat stellen om op een accurate manier daarover na te denken. Vandaag zit er een paradox in het systeem. Zo slaagde men er in Mechelen in om de armoede relatief terug te dringen, wat een negatieve impact had op de middelen uit het Gemeentefonds.

7. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

7.1. Tussenkomen van Paul Van Miert

Paul Van Miert zegt dat er eerst moet worden gezorgd voor een kader en een draaiboek vooraleer de discussies aan te vatten. Momenteel worden te veel ballonnetjes opgelaten waarvoor telkens wel iets te zeggen valt. De spreker deelt de stelling dat kleine gemeenten beter moeten worden beschermd tegen bepaalde maatschappelijke uitdagingen onder andere op het vlak van integratie en inburgering.

Een overbelasting van het systeem moet worden vermeden. Maar er zit bijvoorbeeld een gigantisch verschil op de financiering van de hulpverleningszones.

Specifiek voor Turnhout weegt de politiezone zwaar op de begroting, waardoor een bijsturing zich opdringt. Ook die oefeningen moeten op tafel komen.

Voor de nulmeting werden de cijfers van het jaar 2020 gebruikt. Die houden geen rekening met de 300 miljoen euro die de Vlaamse Regering extra voorzag voor de steden en gemeenten. Zitten de projectsubsidies in die meting?

Er wordt continu gezocht naar verschillende manieren om te herverdelen, wat tot verrommeling leidt. De impact van parameters die op inwoners zijn gericht is veel duidelijker op het vlak van herverdeling. Pleit men voor het behoud van inwoners-gerichte parameters?

De architectuur en de beleidsprincipes zoals toegelicht door Wouter Van Dooren zijn een hele boterham. De basis voor de parameters was het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen daterend van 1997. Maar het is duidelijk dat die parameters niet meer overeenstemmen met de realiteit. De academici pleiten voor het behoud van de voorafnames. Moet er een verschil worden gemaakt tussen de grootsteden en de regionale steden?

De spreker is tevreden dat centrumfuncties in alle landen worden aanzien als belangrijke parameters. Daarnaast wordt gezegd dat het Gemeentefonds stabiel, eenvoudig en voorspelbaar is en werkt met heldere parameters. Het is dus niet allemaal slecht. Maar er moet echt meer aandacht gaan naar de kwetsbaarheid van kleine gemeenten.

7.2. Tussenkomen van Koen Van den Heuvel

Koen Van den Heuvel denkt dat het moeilijk wordt om het systeem te hervormen binnen een bepaald speelveld. Het creëren van een ruimer speelveld zal dit proces ten goede komen. Als er wordt gestreefd naar een duurzame versterking van de lokale besturen, dan moet de oefening breder gaan dan louter een herinrichting van het Gemeentefonds.

Uit de verschillende studies komen enkele vanzelfsprekendheden naar voren die moeten worden meegenomen in de denkoefening. Zo zijn er de vragen naar een vereenvoudigd systeem en het afbreken van de koterijen. Het Openruimtefonds werd als laatste in het leven geroepen omdat de grote steden kampten met de pensioenuitdaging terwijl de landelijke gemeenten werden geconfronteerd met het onderhoud en het beheer van de open ruimte. Daarnaast is er de vraag om te gaan naar een jaarlijkse vaste en transparante groeivoet gebonden aan de inflatie. De spreker laat in het midden of dat nominaal of gebaseerd moet zijn op het inflatiecijfer. Verder komt de fiscale penalisatie vaak terug.

Naast de basiscriteria, zoals bijvoorbeeld het inwonersaantal, kan worden gewerkt met aanvullende criteria zoals ruimte en sociale indicatoren of met nieuwe thema's zoals duurzaamheid. De vraag is echter hoe dat politiek kan worden afgedwongen. De oefening waarbij de machtige grootsteden middelen moeten afstaan wordt namelijk zeer moeilijk. Naast het verbreden van het speelveld zoals eerder aangehaald, kan worden gekozen voor een geduldige opbouw door de jaarlijkse extra's via de groeivoet anders in te vullen. Hoe dan ook moet dit geleidelijk worden ingevoerd. Is er al nagedacht over overgangsmechanismen?

Naast het Gemeentefonds zijn de twee grote opcentiemenbelastingen belangrijke inkomstenbronnen voor gemeenten. Het is bizar dat het systeem van de onroerende voorheffing nog altijd is gebaseerd op criteria die meer dan 50 jaar oud zijn en waarvan is geweten dat die onjuist en onrechtvaardig zijn. Ondertussen zijn sommige landelijke gemeenten verstedelijkt, met als gevolg dat het kadastraal inkomen van de woningen laag is, maar de dienstverlening verder is uitgebouwd

tot een kwaliteitsvol niveau. De spreker roept op om ook die oefening te maken. Sommige gemeenten starten zelf met die oefening. Dat vergt veel moed, maar dat moet worden aangepakt over heel Vlaanderen. Zo kan naar een meer correcte en rechtvaardige belasting worden gegaan, wat ten goede komt aan de beleids ondersteuning. Ook hiervoor zou voorbereidend onderzoekswerk nuttig zijn.

7.3. Tussenkoms t van Staf Aerts

Staf Aerts is tevreden dat de studie wordt voorgesteld omdat de Groenfractie daar meerdere malen op aandrong. Er moet begrip zijn voor de rol die centrumsteden opnemen, maar de situatie op vandaag is scheefgetrokken. Het verschil tussen de bedragen die steden en gemeenten ontvangen is zeer groot. 75 procent van de Vlaamse bevolking woont trouwens niet in een centrumstad. Er is nog werk om te voldoen aan het beginprincipe van het Gemeentefonds dat stelt dat alle gemeenten gelijk aan de start moeten verschijnen.

Er wordt verwezen naar de noodzaak aan fusies om lokale besturen daadkrachtiger te maken en de financiële uitdagingen aan te kunnen. De spreker bevestigt dit, al mag het niet de bedoeling zijn dat een financiële strop gemeenten dwingt om te fusioneren. De omvang van gemeenten mag dus niet allesbepalend zijn.

Carine Smolders zegt dat er geen link is tussen het inwonersaantal en de middelen uit het Gemeentefonds. Betekent dat dat binnen een gelijkaardige categorie het inwonersaantal niet van belang is voor de omvang van de te ontvangen middelen?

Wouter Van Dooren haalt het principe aan dat subsidies onvoorwaardelijk zijn. Maar er is koudwatervrees voor de invoering van nieuwe criteria zoals onder andere over duurzaamheid. Bij het invoeren van dat criterium moet ofwel worden gekozen voor de gemeenten die niet duurzaam werken of kampen met grote uitdagingen. Bij die keuze worden die middelen beter geoormerkt. Ofwel worden de gemeenten die al duurzaam werken verder gestimuleerd, wat voor een impliciete prikkel zorgt. Hoe kan dat criterium worden ingevoerd zonder dat te oormerken of zonder de impliciete prikkels?

De spreker vraagt aan Vanessa Bombeeck in welke mate de ginicoëfficiënt op andere landen werd toegepast. Is daar ook sprake van een gelijkaardige spreiding zoals in Vlaanderen? Wat is de belangrijkste les die Vlaanderen kan leren uit de andere systemen?

7.4. Tussenkoms t van Kurt De Loor

Kurt De Loor is van oordeel dat de discussie over de financiering van lokale besturen deel moet uitmaken van een grotere oefening. Het debat mag niet worden verengd tot welke criteria moeten worden bijgestuurd. Hoe de gemeente van de toekomst er uit ziet en welke dienstverlening de inwoners en ondernemers mogen verwachten moeten de uitgangspunten zijn. Het vertrouwen in lokale besturen is erg groot, maar dat geldt ook voor de verwachtingen ten aanzien van lokale besturen. Het sluitstuk is daarbij de vraag hoe de lokale besturen zullen worden gefinancierd. Hierin moet het nieuwe Gemeentefonds kaderen. Kan de herziening van het Gemeentefonds worden losgezien van de discussies over schaalvergroting en bestuurskracht?

Welke mogelijkheden ziet men om de herverdelende werking van het Gemeentefonds te versterken en te verfijnen?

Welke nieuwe criteria worden naar voren geschoven om toe te voegen aan het Gemeentefonds?

Enige tijd geleden stelde de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten voor om het Gemeentefonds inflatiebestendig te maken. Hoe kijkt men daarnaar?

7.5. Tussenkomsst van Yves Buysse

Yves Buysse leest dat 40 procent van de middelen naar 12 procent van de Vlamingen gaat. Dat wekt wrevel op en zal niet op te lossen zijn met wat vandaag in het vooruitzicht wordt gesteld.

De ginicoëfficiënt wordt afgeklopt op 0,40. De spreker las in een oudere studie dat die coëfficiënt in 2016 0,26 bedroeg. Zijn er berekeningen gemaakt hoe die coëfficiënt bij ongewijzigd beleid zal evolueren?

Wouter Van Dooren verwijst naar het versterken van de autonomie en dat de middelen niet zijn geoormerkt. De spreker stelt zich daar vragen bij. Een gemeente kan via de middelen uit het Gemeentefonds een totaal verschillend beleid voeren dan dat er vanuit de Vlaamse overheid wordt gesuggereerd of gesubsidieerd. Zo zou men een mega-infrastructuur kunnen bouwen die een kleine groep ten goede komt. Klopt het dat men deze principes wil handhaven?

Als bepaalde steden en gemeenten fusioneren, kunnen die in een andere categorie van het Gemeentefonds terechtkomen. Dat kan nadelig zijn voor de steden of gemeenten die al tot die categorie behoren. Worden nu al berekeningen gemaakt over de gevolgen van de fusies voor het bestaande systeem?

Er wordt gezegd dat er meer aandacht moet zijn voor impliciete prikkels. Kwamen de academici doorheen het onderzoekstraject elementen tegen die omwille van de relevantie verder onderzoekswerk verdienen?

Ook op andere bestuursniveaus zijn er discussies gaande over financiering zoals bijvoorbeeld over de politiezones. Is men daarbij betrokken? Is er onderling overleg?

8. Antwoorden van de genodigden

8.1. Antwoorden van Carine Smolders

Carine Smolders antwoordt dat alleen de algemene dotaties zijn verwerkt in de nulmeting. De projectsubsidies zijn niet vrij besteedbaar want ze hangen vast aan een vooropgestelde doelstelling.

De spreker zegt dat alle dotaties zijn ingekanteld in de oefening over de ginicoëfficiënt. Momenteel worden ook voor alle dotaties, behalve de responsabiliseringsbijdrage, simulaties gedaan waarbij wordt gekeken naar de verdelingseffecten. Dit wordt gedaan omdat die dotaties historisch zijn gegroeid en niet meer wijzigen doorheen de tijd.

Het kadastraal inkomen is inderdaad een maatstaf waar veel vragen over kunnen worden gesteld. Er worden simulaties opgezet waarbij de personenbelasting en de onroerende voorheffing andere gewichten krijgen dan nu het geval is. Daarbij worden ook simulaties gemaakt waarin andere lokale belastingen worden opgenomen. De herverdelingseffecten daarvan zullen grondig worden geanalyseerd.

Bij het opzetten van simulaties moet er altijd een overgangperiode worden voorzien. Er worden twee groepen van scenario's voorzien. Er zijn scenario's die ingaan op de klachten die vandaag leven over verrommeling, de objectivering van de voorafnames en over de actualisering van de criteria. Daarnaast moet het Gemeentefonds worden klaargemaakt voor toekomst, wat leidt tot andere benaderingen. Daarbij wordt meer out of the box gedacht. Maar ongeacht de scenario's moet er

altijd een transitieperiode worden voorzien. In Wallonië voorzag men na de laatste hervorming een overgangperiode van tien jaar. Voor een grondige systeemwisseling waarbij men gaat decentraliseren, tussenniveaus gaat afschaffen en aan schaalvergroting doen, moet er rekening worden gehouden met een transitieperiode. Daarmee wordt ook rekening gehouden bij het maken van de simulaties.

De gemeenten in dezelfde VRIND-cluster krijgen allemaal ongeveer dezelfde middelen. Dat geldt niet alleen voor de clustering van gemeenten op basis van structuurkenmerken en demografische kenmerken, maar ook bij een opdeling volgens inwonerscategorieën is er sprake van een vrij lage ginicoëfficiënt. Er zijn een paar inwonerscategorieën waarbij de coëfficiënt iets hoger ligt, maar dat zijn gemeenten met gelijke inwonersniveaus die een sterk verschillend profiel hebben zoals bijvoorbeeld de vergelijking tussen Sint-Genesius-Rode en Vilvoorde. De fiscale draagkracht van Sint-Genesius-Rode ligt veel hoger dan die van Vilvoorde en Sint-Genesius-Rode scoort laag op de sociale indicatoren, in tegenstelling tot Vilvoorde. Zo kunnen er zich grote verschillen voordoen binnen een categorie. Maar globaal gezien is het Gemeentefonds homogeen binnen de inwonersgroepen.

De spreker deelt de mening dat een aanpassing van het Gemeentefonds deel moet uitmaken van een grotere oefening. De vraag welke soort dienstverlening van gemeenten kan worden verwacht, is cruciaal. Het is aan de politiek om daar een antwoord op te formuleren.

Het klopt dat grootsteden meer middelen krijgen uit het Gemeentefonds, maar dat is logisch. Los van de voorafname scoren de grootsteden ook hoog op de sociale indicatoren. Ze tellen meer inwoners waarvoor zij sociale uitgaven moeten voorzien en ze hebben vaak een lagere fiscale draagkracht. Er zijn duidelijk grote verschillen in de noodzaak aan betoelaging voor grootsteden, regionale steden en kustgemeenten. Er doen zich grote afwijkingen voor in de criteria die van tel zijn. Uiteraard springen de grote verschillen per capita in het oog, maar die zijn wel degelijk te verklaren.

De spreker heeft geen weet van een studie waaruit blijkt dat de ginicoëfficiënt 0,26 zou zijn. Onderzoek toont aan dat de ginicoëfficiënt redelijk stabiel blijft doorheen de tijd.

8.2. Antwoorden van Wouter Van Dooren

Wouter Van Dooren kan de politieke haalbaarheid van een gewijzigd Gemeentefonds moeilijk inschatten. Maar er zijn zeker overgangsmaatregelen te bedenken. De inkanteling van alle koterijen en de groei van het Gemeentefonds kunnen het geheel ook verteerbaarder maken voor gemeenten.

De spreker steunt de idee voor het aanpassen van het kadastraal inkomen. In Nederland wordt dat om de drie jaar aangepast. Daarvoor wordt samengewerkt met verzekeringsmaatschappijen en anderen die belang hebben bij informatie die up-to-date is.

Als de segmenten goed worden geordend en afgebakend, is er een goede basis om van te vertrekken. Hoeveel geld er naar elk segment moet gaan, is voorwerp voor een politieke discussie.

Het Gemeentefonds moet niet sturen richting schaalvergroting. Eerst moet de fusiediscussie worden gevoerd. Eenmaal daar een beslissing uitkomt, moet het Gemeentefonds daarop worden ingericht.

Er zit inderdaad een paradox in het Gemeentefonds. Gemeenten die kampen met grote uitdagingen op het vlak van duurzaamheid, zouden meer middelen krijgen.

Volgens de logica wordt namelijk achterstelling gecompenseerd. Dat komt contra-intuïtief over want zo lijken gemeenten die goed werken te worden gestraft. Hopelijk vinden gemeenten het belangrijk om in te zetten op duurzaamheid in de plaats van daarop strategisch in te werken. Daarvoor moet men vertrouwen hebben in de lokale democratie.

Het klopt dat eerst de discussie over de architectuur moet worden gevoerd, om daarna te praten over het Gemeentefonds. De fusies zijn daarvan een goed voorbeeld. Door met voorafnames te werken zou een eventuele fusie tussen Antwerpen en Borsbeek een transfer van middelen betekenen van Gent naar Antwerpen. Ook moet worden uitgeklaard wat wordt verwacht van de samenwerkingen binnen de regio's en de rol van een centrumstad binnen een regio.

Herverdeling kan worden versterkt als de basisfinanciering daaruit wordt gelicht. De spreker steunt de idee om het Gemeentefonds inflatiebestendig te maken want dat komt de voorspelbaarheid ten goede. Het wordt echter een dure zaak als bovenop die inflatie nog eens extra 3,5 procent wordt gegeven. In Wallonië is het fonds inflatiebestendig en wordt 1 procent groei daarbovenop gegeven.

De middelen uit het Gemeentefonds zijn vrij te besteden. Het is de bedoeling om lokaal keuzes te kunnen maken en zo de lokale democratie te versterken. Gemeenten kunnen daar dus ook domme dingen mee doen en bijvoorbeeld alle middelen in een infrastructuurproject steken. Als Vlaanderen dat niet wil, dan moet men overstappen naar andere soorten financieringen, zoals projectsubsidies.

Er zijn zeker enkele pistes waarop verder onderzoek mogelijk is. Denk daarbij aan het systeem van het kadastraal inkomen. Maar voorliggend onderzoek vormt al een stevige basis.

De sociale problematieken beperken zich niet alleen meer tot de steden. Dat kan worden ondervangen door alle steden en gemeenten toegang te geven tot de sociale criteria, maar er kan worden gewerkt via de fiscale draagkracht. Binnen de ruimtelijke criteria wordt gekeken naar de rol die gemeenten spelen in het bredere bedieningsgebied.

De spreker beveelt aan om zoveel mogelijk aanvullende dotaties in te kantelen in het Gemeentefonds. Dat zorgt namelijk voor een vereenvoudiging. Sommige zaken zoals de provinciale instellingen zullen moeilijk in te kantelen zijn omdat de band met de gemeente waarin ze liggen sterk is. Als er in een Openruimtefonds een segment is dat bestaat uit gemeenten die kampen met een openruimteproblematiek, dan is het gemakkelijker om dat Openruimtefonds in die cluster in te kantelen. Als dat nu wordt ingekanteld, dan zouden de middelen van het Openruimtefonds worden verdeeld over alle gemeenten en genieten ook gemeenten van die middelen zonder dat ze worden geconfronteerd met die problematiek. In het verleden was het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen een visie om die ruimtelijke clustering te maken, maar dat is inderdaad achterhaald. Een geüpdatete versie daarvan zou kunnen dienen om die cluster in te vullen.

Met de middelen uit het Gemeentefonds ontwikkelden steden doorheen de jaren diensten voor een bredere regio. Daar is sprake van padafhankelijkheid. Het is niet evident om dat snel te kenteren. Tegelijk kan het overhevelen van stedelijke middelen naar Vlaanderen leiden tot vestzak-broekzakoperaties, zoals bijvoorbeeld binnen het stedelijk onderwijs. In 1964 ging al 40 procent van de middelen naar de steden.

8.3. Antwoorden van Vanessa Bombeeck

Vanessa Bombeeck zegt dat de vergelijkende studie die ze maakte vooral focuste op de bouwstenen, de context en de principes van de financieringssystemen. Daarbij werd niet gekeken naar de ginicoëfficiënt.

Uit de grote variatie tussen de verschillende systemen blijkt hoe contextgevoelig dit allemaal is. Er is padafhankelijkheid, er moet worden gekeken naar de principes en de doelstellingen van een nieuw Gemeentefonds. Pas daarna kunnen criteria worden afgesproken en de wijze waarop die worden geoperationaliseerd. De centrale vraag is wat de Vlaamse Regering wenst te bereiken met een nieuw Gemeentefonds.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

Koen VAN DEN HEUVEL
Kurt DE LOOR,
verslaggevers